

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

10 Vtrùm Iudex possit condemnare reum, qui per testes legitimè est probatus criminosus, v. g. homicida, quem tamen certò nouit innocentem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

de iis qui in Hollandia tyrannidem occupant.

76 *An homicida.* Petes, Vtrum tyrannus peccet peccato homicidij, & teneatur ad restitutionem, si fontes secundum ordinem Iuris interficiat, aut bonis spoliat?

Respondeo negatiue; quia Respub. tacite ad hoc tribuit illi auctoritatem, dum consentit & cupit ut ita faciat. Itaque solum peccat in hoc actu, quatenus in eo se gerit ut Princeps, continuans auctoritatem antea assumptam.

Dices, Etiam si Respublica concedat illi tacite ad hoc auctoritatem, tamen hac non intendit uti, sed ea tantum, quam sibi assumpsit, quam reuera non habet: ergo occidit illum auctoritate priuata; ac proinde est homicida, & tenetur ad restitutionem, sicut quilibet alius priuatus, fontem occidens.

Respondeo, Tyrannus non excludit eam auctoritatem, quam Respublica ad huiusmodi actus illi concedit; sed intendit uti omni sua auctoritate, quam habet: & ita occidit illum auctoritate publica. vnde non est homicida, nec tenetur ad restitutionem.

DYBITATIO X.

Vtrum Iudex possit condemnare reum, qui per testes legitime est probatus criminiosus, v. g. homicida; quem tamen certo nouit innocentem.

D. Thomas quaest. 67. art. 2.

77 **S**uppono, in tali casu teneri Iudicem omnes vias & rationes inire, quibus possit eum liberare; ut impediendo accusationem, si potest, saepe & per interualla examinando testes, an nihil varient; extrahendo iudicium, aperiendo carcerem, si commodè & sine scandalo fieri potest. Si his rationibus non potest eum iuuare, debet Iudex inferior causam remittere ad Superiorem, & deposita Iudicis persona assumere officium testis apud Superiorem, si putet eum hac ratione liberari posse, ut docet Caietanus quaest. 67. artic. 2. & indicat D. Thomas quaest. 64. art. 6. ad tertium. Sed difficultas est, si his modis non possit illum liberare, & pars aduersa urgeat condemnationem. Multi Doctores docent, Iudicem tunc posse illum condemnare secundum allegata & probata. Ita D. Thomas quaestione 67. artic. 2. & eius discipuli, & plerique Theologi, & Couarruias lib. 1. variar. cap. 1. numero 6. & alij multi, quos ipse citat. Fundamentum praecipuum est, quia Iudex non iudicat ut persona priuata, sed ut publica; ergo non debet sequi priuatam, sed publicam scientiam.

Dico Primò, Hæc sententia est probabilis, quia plurimos Auctores, eosq; doctissimos habet, quorum auctoritas sententiam probabilem & securam reddit.

78 *Innocentem non posse condemnari.* Dico Secundò, Contraria nihilominus videtur verior, nempe Iudicem nullo modo posse talem innocentem ad mortem condemnare, sed potius debere officium dimittere, etiam si hoc modo nihil esset reo profuturus. Tenet hoc Nicolaus Liranus in cap. 23. Exodi, explicans illud, *Innocentem & iustum*. Adrianus quodlib. 6. artic. 3. Angelus v. Iudicare, num. 7. Petrus Nauarra cap. 3. num. 161. Item, Hostiensis, Calderinus, & Pa-

normitanus in cap. Pastoralis, 28. de officio Delegati. & multi alij, quos citat Couarruias supra numero 3.

Probat, quia humana auctoritate directe & ex proposito occidere innocentem, est intrinsecè malum, sicut cognoscere non suam: ergo sicut non potes reddere debitum huic mulieri, quam certo nosti non esse tuam coniugem, etiam si millies probeatur esse tua vxor; ita non potes hunc morte damnare, quem nosti vacare culpa. Nec obstat, quòd probeatur esse in culpa; hoc enim nihil detrahit eius innocentia, nec facit eum digniorem pœna: ergo ob id non potest puniri.

Quòd autem sit intrinsecè malum, probatur Primò, Quia per se malum est adimere alicui vitam sine auctoritate; atqui Iudex nullam habet auctoritatem in vitam innocentis, cum hæc soli Deo sit subiecta: ergo Iudicem eam adimere, per se malum est. Secundò, Si Iudex habet hanc auctoritatem condemnandi innocentem, id ei concessum est propter bonum Reipublicæ: atqui ob nullum Reipub. bonum, etsi in proximo periculo versetur, licet directe innocentem occidere, ut ostensum est supra cap. 9. dub. 7. ergo multò minùs licebit ob hoc periculum remotum, & cui alia ratione potest obuiari.

Dices, Licetum est indirectè occidere innocentem; ut cum in oppugnatione vrbs dirigitur tormentum in locum, vbi multi sunt innocentes: atqui hic innocens occiditur indirectè; quia non intendit illum occidere, sed procurare bonum publicum, seruando legum præscriptum. Ita quidam.

Respondeo, Esse valde disparem rationem: qui enim urbem oppugnat, ius habet dirigendi tormenta in quamuis partem vrbs, quæ ei vita fuerit; quo iure non potest priuari per hoc, quòd aliqui innocentes ibi constituantur. Deinde datur hic actus distinctus ab occisione innocentis, quem actum ille directe intendit; cui solam indirectè & per accidens coniuncta est occisio innocentis. qui autem condemnat innocentem, non habet ius ferendi sententiam in hunc hominem, cum hoc ipsum sit directe occidere hominem innocentem. neque intendit aliquem actum distinctum ab occisione innocentis, cui ipsa per accidens sit coniuncta, sed ipsammet occisionem.

Dices, Intendit seruare iudiciorum ordinem, & bonum publicum, cui per accidens coniuncta est occisio innocentis: sicut qui occidit alterum causâ defensionis sui, intendit conseruationem sui, cui per accidens & indirectè coniungitur occisio inualoris. Ita Caietanus.

Respondeo, Seruare iudiciorum ordinem, & bonum publicum in hoc casu, non est quid distinctum ab occisione huius hominis. nam directe per huius occisionem intenditur hæc conseruatio; imò conseruatio ordinis iudiciorum, & consequenter boni publici. Illud autem exemplum ex parte nobis fauet, qui enim seipsum defendit, directe intendit saltem læsionem alterius grauem (si aliter non possit se expedire) tamquam medium necessarium ad sui conseruationem. vnde si Iudex eodem modo intendit mortem vel mutilationem innocentis, non est dicendus eam solum per accidens & indirectè intendere. Adde, minore esse coniunctionem inter occisionem inualoris & conserua-

Discrimen
Occisio innocentis per se intenditur.

feruationem vitæ defendentis, quàm inter occisionem innocentis, & confervationem ordinis iudicarij; quia condemnatio & occisio innocentis putatur formaliter esse confervatio boni publici. His adde, quando Iudex interficit fontem ex allegatis & probatis, de quo nescit contrarium, directè intendit illum priuare vita, eò quòd tale crimen de illo probatum est: ergo similiter quando infontem interficit, intendit illum directè priuare vita, quia crimen de illo probatum est. Sanè non video, quo modo possit quis imaginari, Iudicem, qui eum ad mortem condemnat, & iubet interfici, non intendere eius mortem, aut eum non interficere nisi per accidens. non enim refert, quòd inuitus & dolens id faciat; quia omnibus consideratis, absolute vult & facit.

80
Cur sequenda
notitia
publica.

Tertiò probatur, quia ratio naturalis ideò dicitur Iudicem debere sequi notitiam publicam per allegata & probata acceptam, ne facile aberrer aut discedat à veritate & iustitia in iudicando: hæc enim est ratio illius legis & obligationis: ergo quando ei est omnino euidens, iudicium fore iniustum si sequatur probata & allegata, non debet nec potest ex illis iudicare: nulla enim lex feruari debet, quando ex eius obseruatione sequeretur id, quod est intentioni & fini legis contrarium.

Quartò, Si Iudex certò sciret se non habere auctoritatem in reum, non posset eum iudicare, etiam si multi testarentur illum habere, & ei mortem minarentur nisi faceret. similiter si sciret factum non mereri penam iuxta legem: ergo neque etiam poterit, quando certò scire reum esse penitus innocentem. Pater consequentia, quia ad condemnandum aliquem morte, non minus requiritur veritas criminis in reo, quàm vera potestas in Iudice, & vera æquitas in lege, secundum quam debet iudicari.

81

Quintò, Fieri potest vt multorum conspiratione integrum Monasterium accusetur, & testibus conuincatur de prodicione Reipubl. de idololatria, de sodomia, & similibus grauissimis criminibus; & Iudex certò sciat illorum innocentiam: quis non horreat dicere, illum tunc posse & teneri viros innocentissimos equis discernere, vel flammis tradere, ob calumnias & minas perditorum?

Sextò, Fieri potest vt ipse Iudex accusatorem & falsos testes apposuerit, & postea non possit illorum impetitionem impedire; poteritne etiam tunc illum condemnare?

Septimò, Si lex aliqua statureret, vt qui per calumniam oppressus est, condemnatur, etiam si Iudex sciat illum innocentem esse, talis lex esset iniusta; & æquas aures offenderet: ergo illud ipsum opere exequi est iniquum.

Octauò, Denique hæc sententia probari potest ex illo Exodi 23. *Infontem & iustum non occides, quia auerfor impium.* Respondent quidam, illum, qui conuictus est per testes, non esse infontem; quia publica opinione habetur fons & improbus. Sed contra, Opinio & calumnia aliorum non possunt me facere fontem aut dignum pœna; alioquin Susanna fuisset dicenda fons, quam tamen Scriptura Danielis 13. vocat innocentem.

82
Confecta
ria.

Ex his sequitur Primò, Iudicem non posse innocentem illum condemnare ad mortem, etiam si officium suum deberet amittere: imò etiam si ipse alioquin occidendus à populo foret: quia est intrinsecè malum. Idem videtur dicendum de pœ-

na mutilationis, vt præter alios (teste Siluestro v. Iudex 2. quæst. 5.) etiam docet Raymundus in sua Glossa, dicens, *debere Iudicem potius omnia mala tolerare, quam condemnare talem ad mortem aut mutilationem, etiam ad præceptum Superioris, vel exponere condemnandum.* quia etiam in hac pœna homo non est subiectus dispositioni Reipublicæ, ita vt Respubl. possit eam innocenti inferre, nisi ob veram culpam.

Sequitur Secundò, Etiam ministrum iustitiæ 83 non posse mandare executioni sententiam mortis Executor sententiæ. vt mutilationis, quam certò nouit esse iniquam, sicut enim intrinsecè malum est, te iubere occidere eum, quem scis innocentem; ita malum est, te hæc iussa exequi. Confirmatur, quia subditus, qui certò nouit bellum esse iniquum, non potest inscribi, & militare, (quod est sententiam Principis contra hostes exequi) etiam si Princeps iubeat: ergo similiter si sciat certò hunc inique damnatum, non potest sententiam exequi. Secus tamen si non esset moraliter certus de innocentia, vel iniqua damnatione: tunc enim debet credere potius Superiori, quàm sibi. Caietanus tamen q. 67. a. 2. in fine, & Couart. l. 1. variar. c. 1. n. 10. putant ministrum posse exequi, si aliàs deberet officium suum amittere, nisi sententia sit notoriè iniqua: & probant ex c. Pastoralis, ad quod infra respondebimus.

Sed difficultas est, Vtrum hæc etiam locum habeant in causis ciuilibus & in criminalibus, vbi non agitur nisi de pœna pecuniaria, vel exilij, vel priuationis officij aut beneficij? Liranus, Angelus, Panorm. & quidam Canonistæ putant idem in his causis dicendum. Sed contrarium est verius. vnde

Dico Tertio, In causis ciuilibus & criminalibus minoribus, quando Iudex certò sciat alteram partem falsis probationibus niti, tenetur quidem omni industria curare vt falsitas detegatur, vel vt processus impediatur; tamen si id non potest efficere, potest ex illis probationibus sententiam ferre. Ita ferè sentiunt ceteri DD.

Probatur Primò, Quia Respublica habet auctoritatem disponendi de fortunis suorum ciuium, easque de vno in alium transferendi, prout bono publico expediens fuerit; vt patet ex legibus vsucapionum: atqui hinc videtur esse iusta causa; tum ne forma publicorum iudiciorum cum populi scandalo peruertatur; tum quia non suppetit ratio, incommodum huius hominis auertendi: ergo potest statuere, vt Iudex in tali casu formam publicam iudiciorum sequatur; etiam si inde fiat, vt fortunis eum spoliare debeat, quem priuatim innocentem, vel bonam causam habere nouit.

Secundò, Quia nemo ciuium id meritò potest ægrè ferre, aut queri sibi iniuriam esse factam à Iudice per talem sententiam, cum videat se ab illo iuuari non posse; neque par esse vt Iudex officium potius deserat, quàm sententiam ferat.

Tertiò, Quia hæc bona possunt recuperari: nec ita per sententiam illis priuatur vt eorum dominium amittat, vt rectè docet Arragon. quæst. 60. artic. 5. in fine, & Soras l. 3. de Instit. q. 4. art. 5. & alij DD. non enim ea est mens Reipublicæ, nec esse iuste potest, cum sententia falsis probationibus nititur: id enim esset absque necessitate calumniatoribus fauere. Itaque potest ea occultis modis recuperare ab eo, cui sunt adiudicata. Hoc tamen intellige de re pecuniaria, non autem de officiis & beneficiis. cum enim aliquis per sententiam legitimo Iuris

ordine datam, his priuatur, verè amittit dominium, & possunt alteri validè conferri, vt docet Sotus supra de beneficiis. Panorm. in cap. 1. de concessione præbendæ. Innocentius in cap. Quia plerique. 8. de immunit. Eccles. & alij etiam de officiis. nam eadem quoad hoc est ratio officiorum ac beneficiorum; hæc enim sunt bona publica, de quibus Ecclesia vel Respublica potest liberius disponere, quàm de bonis priuatorum. Itaque quando causa subest, potest non solum eorum possessione, sed etiam dominio priuare. hinc autem iusta causa suppetit; tum ne dominia & iurisdictiones sint incerta, quæ res sæpè perturbat hominum cœtus; tum quia is qui spoliatus est, non potest ea recuperare clandestinè, sicut alia bona, sed debet à collatore accipere; qui nihil faciet, nisi publicè de eius innocentia constiterit. quòd si contingat de ea postea constare, potest Ecclesia ei aliter compensare, aliud beneficium ei conferendo. In bonis autem fortunæ sufficit vt spoliatus possidat. vide infra c. 31. dub. 4.

85 Ex his patet Primò, Immeritò Couarruuiam supra numero 7. §. Secundum, dicere, Non posse dari congruam distinctionem in præsentis negotio inter causas ciuiles & criminales: cum enim Respublica possit disponere de rebus, de quibus sunt causæ ciuiles, non autem de vita & membris, de quibus sunt potissimum causæ criminales; mirum non est, si possit statuere in illis, vt seruetur forma iudiciorum contra priuatam scientiam; non autem id possit in his. Secundò, Si quis in iudicio peteret hereditatem ex testamento, quod Iudex priuatim nouit esse supposititium, tamen id nullis iudiciis probari potest, Iudicem posse illam hereditatem ei adiudicare: imò ad hoc cogetur à Principe. Tertio, Possè quem condemnari ad pœnam infamiæ, si illa crimini statuta sit. nam hoc ipso, quo probatus est criminofus, nec vlla patet amplius ratio effugij, possessionem famæ amisit, & causam infamiæ contraxit. vnde Iudex proferendo sententiã, quam declinare non potest, non videtur aliquid noui irrogare, quod in causa non exuterit: nam potius est declaratio eius quod probatum est, quàm nouæ pœnæ inflictio.

86 Sed contra propositionem Obijcitur Primò, Deut. 17. *In ore duorum aut trium testium peribit, qui interficietur.* & Matth. 18. *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.*

Respondeo, Tantum vult dicere, non sufficere vnum testem, sed requiri vt minimum duos, vt quis possit interfici. non tamen mens Domini est, vt quodcumque adfunt duo testes, possit quis occidi, etiam si Iudici constet illos calumniari, & reum esse innocentem; sed solum vult declarare, quid regulariter fieri possit, nempe quando Iudex non nouit contrarium.

Obijcitur Secundò, Ex D. Ambrosio Serm. 20. in Psalm. 118. *Bonus Iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed iuxta leges & Jura pronuntiat, statuta Jura obtemperat, non indulget propria voluntati, nihil paratum & meditatam domo defert; sed sicut audita iudicat, & sicut se habet negotij natura decernit; obsequitur legibus, non aduersatur, examinat merita causa, non mutat.*

87 Respondeo, Verba ista non habere difficultatem. Nihil facit ex arbitrio suo, non quod non debeat vt magna industria, testes examinando seorsim, minando, promittendo, differendo iudicium, mittendo ad Superiorem, quæ omnia ex priuata

scientia facit; sed quia debet pronuntiare sententiam ex legum præscripto, non contrà: vt si lex irritat contractum, debet pronuntiare irritum, si iubet esse ratum, debet pronuntiare esse ratum; si constituit crimini certam pœnam, non potest eam mutare, præsertim in grauiorem. *Iudicat sicut audit,* nempe regulariter, quando non constat ei de contrario. Item, quia nunquam iudicat contra id quod probatum est. *Nihil meditatam adfert,* quia non statuit de sententiã, nisi omnibus auditis. nimis profectò rigidè interpretatur, qui hæc verba ita accipit, quasi Iudex in omni prorsus euentu nihil debeat agere, quàm iudicare secundum audita. Patres enim loquuntur de officio Iudicis, prout regulariter exerceri debet, sepositis extrinsecis circumstantiis, quæ rarissimè incidunt.

88 Obijcitur Tertio, Iudex non iudicat vt persona priuata, sed vt publica: ergo non potest sequi priuatam scientiam, sed teneat sequi publicam.

Respondeo, Hinc benè sequi, Iudicem ex priuata sententia non posse auctoritate iudiciaria condemnare & absolueri; (nisi fortè in casu aliquo, de quo dub. sequenti) non tamen hinc consequens est, eum teneri sequi publicam scientiam in condemnando, quando certò nouit illam scientiam nihil esse aliud quàm iniquum errorem & calumniam: cum hac enim rationabili exceptione intelligendæ sunt huiusmodi generales sententiæ, ne id quod pro iustitia seruanda introductum est, detorqueatur ad iniuriam.

89 Obijcitur Quarto, Si nostra sententia vera est, facile poterunt Iudices corrumpi pecunia, vt dicant se certò scire reum esse innocentem, & ita eum absoluant, vel certè non puniant: quod cedet in magnum Reipublicæ damnum.

Resp. Rarissimè, vel numquam accidet vt Iudices velint subire magnum illud discrimen, quod illis impendet, si verè criminofus, qui iuridicè probatus est talis, liberauerint. difficile enim est sustinere tam apertum mendacium, quod honorem accusatoris & testium tantopere attingit: quòd si id aliquando contingeret, non esset sanè tanti momenti, vt ad illud euitandum, etiam innocentes sint damnandi. melius enim est decem nocentes absolui, quàm vnum innocentem damnari.

Adde, Iudicem, præsertim inferiorem, ex priuata 90 scientia nõ posse absolueri vel damnare, vt dictum est. quamuis enim debeat non damnare, non tamen potest ex auctoritate absolueri; sed potest illum detinere in carcere, donec habeat opportunitatem

emittendi, aut certè remittere ad Superiorem. Quòd autem quidã obijciunt de scandalo populi, parum vrget; nam facilè caueri potest, vel certè curari, vt careat iusta ratione, si reus vel detineatur ad tempus in carcere, vel remittatur ad Superiorem; vel si Iudex sit supremus Princeps, poterit interposito iureiurando apud populum, eius innocentiam testari. ferinum enim esset post tanta testimonia & innocentie signa, vitam miseri hominis persequi.

Obijcitur Quintò, Cap. Pastoralis. §. Quia verò, 91 de officio & potestate Iudicis delegati, Innoc. III. ait, *Attendentes, quod non cognitio, sed executio tantum demandatur eidem, respondemus, quod cum Ordinarius teneatur obsequi Delegato, etsi sciat sententiam illam iniustam, exequi nihilominus tenetur eandem.*

Respondeo, Pontifex ibi loquitur de eo, qui merus est executor, & nullam habet causæ cognitionem.

nem. hic tenetur exequi sententiam Delegati, quam scit esse iniustam, id est, contra ius litigatoris; quia cum litigator non appellet, videtur cedere iure suo; vel agnoscere crimen. si enim putet sibi iniuriam fieri per sententiam Delegati, debet ab eo appellare ad Papam. Non tamen potest eam exequi, si sciat esse nullam; vt si esset lata auctoritate falsarum litterarum, vel per falsa Instrumenta, vel per dolum aduersarij; tunc enim debet supercedere executioni. Ita Glossa. quæ expositio fauet nostræ sententiæ. Adde, Pontificem hic loqui de causis Ecclesiasticis, in quibus agitur de iis rebus quæ subsunt Ecclesiæ dispositioni: vt de priuatione beneficij, officij fructuum, &c. non de supplicio capitis vel mutilationis.

DUBITATIO XI.

Vtrum Iudex possit aliquem ex priuata scientia, aut certe non citatum & auditum condemnare.

92 *Inferior non potest.* S^uppono, inferiorem Iudicem nullo modo id posse: quia non potest dispensare in legibus ad ordinem Iuris pertinentibus, quatuor duntaxat sunt præcipuæ. Prior, Vt nemo condemnatur inauditus. Altera, Vt nemo condemnatur sine testibus; iuxta illud Deut. 17. *In ore duorum vel trium testium peribit, qui interficietur.* Imò nec in aliis minoribus, etsi merè sit Iuris positiuus, dispensare potest, v.g. vt accusatio non fiat in scriptis, vt non detur certus terminus reo ad respondendum. Ratio est, quia inferior non potest dispensare in legibus Superioris. Itaque tota difficultas est de supremo Principe.

Principem ex priuata scientia posse, quidam putant. Quidam sentiunt, hunc posse ex priuata scientia, etiam contra fidem actorum, sententiam proferre tam condemnatoriam, quam absolutoriam. Ita Couarru. lib. 1. variar. cap. 1. num. 7. Idem docent Cynus, Barolus, & alij in L. 1. C. Vt quæ desunt aduocatis partium, Iudex suppleat. Albericus in L. Illicitas. §. Veritas. 7. de officio Præsidis, & Felinus in cap. Pastoralis. §. Quia verò. Probatur Primò, Quia supremus Princeps potest dispensare in illo Iure, quo statuitur, vt ex allegatis & probatis sententia feratur, cum non sit naturale, sed positiuus. Secundò, Quia Principi supremo non minus credendum est, quam duobus vel tribus testibus; ac proinde ipsius iudicium & scientia æquiualeat scientiæ publicæ, quæ censetur esse in duobus vel tribus testibus.

Sed contrarium est verius, vnde 94 *Contrarium verum est.* Respondeo & Dico Primò, Probabilius & verius est, supremum Principem non posse aliquem reum condemnare ex sola scientia sua priuata. Ita Caietan. v. Homicidium, in principio. Nauarrus cap. 25. num. 9. Sotus lib. 5. de Iustitia q. 1. art. 3. & colligitur ex D. Thoma q. 67. art. 3. ad 3. vbi dicit, *eumdem hominem non posse esse simul Iudicem, accusatorem, & testem.* Probatur Primò, Quia quod solus Iudex vidit, censetur adhuc occultum in iudicijs humanis; vnde reus potest negare, (in sensu tamen vero) si de tali crimine rogetur: ad hoc enim ius habet, vt omnes passim fatentur: non enim tenetur ad mentem Iudicis respondere, nisi quando iuridicè interrogatur. Itaque grauis ei fieret iniuria si de tali crimine puniretur. Confirmatur, quia tollitur ei iusta sui defensio: potest enim se defendere, quamdiu crimen non est probatum; & maxime si probari nequeat. Deinde, quia vsurpatur in

illum potestas iudicandi, cum solus Deus sit occultorum Iudex, vt passim Canones tradunt; cap. Erubescant. d. 32. cap. Consulisti. 2. q. 4. & cap. Tua nos, de simonia: quibus locis est sermo de occulto quod testibus probari nequit, etsi in opus externum prodij.

Secundò, Quia Iudex, sicut ex potestate publica, ita etiam ex publica scientia iudicare debet: actus enim publicus debet à potestate, voluntate & notitia publica, tamquam à causa sibi commenturata procedere, vt rectè Caiet supra.

Tertiò, Princeps non habet maiorem potestatem quam sit ea, quam Respubl. in illum transfudit: nam omnis potestas Principis est à Repub. atque Respublica nusquam gentium, vbi non est regimen tyrannicum, hanc potestatem Principi dedit, vt pro suo iudicio reos posset absolueret tamquam innocentes, vel damnare tamquam nocentes, contra publicas probationes: id enim esset ei licentiam exercendæ tyrannidis, & omnia pro sua libidine exercendi, dare.

Quartò, Vt sententia feratur ex publicis probationibus, non est merè Iuris positiuus, in quo Princeps possit dispensare; sed est Iuris gentium, quod apud omnes est receptum, & sub cuius onere & obligatione Respublica censetur suam potestatem in Principem transfuisse; ita vt si Princeps non obferuer, iam manifestè videatur declinare in tyrannidem. nihil enim videtur magis tyrannicum, quam condemnare & absolueret contra publicas probationes iudiciorum. Hinc patet responsio ad priorem rationem.

Ad alteram Respondeo, Etsi Principis assertio 95 in testamentis & contractibus possit æquiuale pluribus testibus; non tamen in causis criminalibus, quando agitur de aliquo condemnando; maxime si probationes sunt in contrarium. & quamuis minus incommodi sit, posse absolueret ex scientia priuata, quam posse condemnare; tamen verius puro, nec absolueret posse auctoritate publica; tum quia hæc potestas non est ei necessaria ad liberationem innocentis: (sufficit enim impedire progressum iudicij, vel testari apud populum sub iureiurando innocentiam accusari, eò quòd tali tempore illum viderit tali loco, cum talibus, &c.) tum quia absolutio iudiciaria ex publica notitia procedere debet, secundum formam Iuris apud omnes receptam. Potest tamen dici, absolueret reum auctoritate priuata, quia iudicat & testatur non esse condemnandum; & habenda est ei fides, vt qui fide sit dignissimus. sed hoc nihil est aliud, quam priuata auctoritate defendere innocentem; vnde etiam cuius priuato, qui id posset, liceret.

Aduerte tamen, sententiam contrariam non esse 96 improbabilem, maxime si crimen sit atrox, ita vt valdè expediat auctorem puniri, & tamen non conueniat rem vulgari ob infamiam coniunctam: vt si aliquis vim Regiæ vel filia Regis intulerit, solusque Rex id sciat; tali enim casu videri possit Respublica consentire, quod vt melius intelligatur,

Dico Secundò, Respublica posset Principi 97 concedere auctoritatem, vt ex priuata scientia absolueret & condemnare possit. Probatur, quia potest cedere iure suo, quod habet ad famam circa occulta: item iure, quod habet vt de occultis non possit ab homine puniri, & hoc totum ius conferre in Principem: ergo tunc Princeps absque villa iniuria poterit de occultis, de quibus ipsi certo

Potestas Principis à Repub.

Principis assertio æquiuale pluribus in contractibus, & testamentis.

96

Potest Respubl. hanc potestatem dare.